

СТАНОВИЩЕ

За дисертационния труд на Юлиана Текова
“Иновации в изразния език на българската живопис
след 1990 година”

Рецензент: проф. д-р Красимира Коева

Дисертационният труд на Юлиана Текова от катедра “Живопис” на НХА е посветен на новаторските търсения на българските живописци през последния четвърт век до наши дни. Характерът на изследването няма за цел да проследи с енциклопедична фактологическа изчерпателност художествените процеси и авторите, участвали в тях. Авторката набелязва своите приоритети: преглед на сходните процеси в западната световна живопис и техния социокултурен аспект; да проследи развитието на българската живопис и най-важните акценти на новите концепции; да проучи и анализира ролята на критиката през периода – дебати, дискусии, публикации и др.

За тази цел още в увода е направен подробен историографски преглед на литературата, която по отношение на българския материал не е многобройна (монографии, студии, автори). Доста по-голям е броят на статии в различни издания - списания и вестници, но тяхното ниво е твърде неравностойно по отношение на задълбочеността на анализите, което е изисквало от Ю. Текова да направи съществен подбор на източниците. Това, от своя страна, е важен критерий за обективността на собствените ѝ изводи и тя се е справила много добре с тази задача.

Първа глава е посветена на западноевропейската живопис от края на ХХ в. и началото на ХХІ в. Това е безусловно необходимо, като се има пред вид, че влиянията, към които се стремят и с които се съобразяват (дори в известен смисъл съизмерват) българските художници, идват именно от там. Авторката е съумяла не само да посочи конкретни примери на водещи автори и техни творби, но и социо-културните и философски причини, породили тези явления. Развитието на масовата култура в т.нар. консуматорско общество, на глобализацията, на културната индустрия и множеството арт-изяви, бележещи все по-осезаемото заличаване на границите между “високото

изкуство” и масовата култура, поставят нови предизвикателства и нови механизми за реализации в областта на културата и на изкуството. Ю. Текева синтезирано, но и много убедително е успяла да посочи точни формулировки и оценки на постмодернизма, на неоконцептуализма, на постмедийната ситуация и на новите изразни средства - материали и технологии, станали част от изразния език на изкуството в края на ХХ в. и в началото на ХХІ в. и да посочи “едно от най-актуалните предизвикателства пред живописиста днес, а именно взаимоотношенията между традиционната и дигиталната живопис”.

Втора глава е посветена на българското изкуство след 1990 г. – на социокултурния контекст и на ярко изявените неконвенционални форми през периода. Посочени са възлови изяви и автори, изложбите на “Градът”, на групите “Ръб”, “XXL”, “Диско-95”, Клуб “Вар(т)на”, на фестивала “Процес-пространство” в Балчик и др. Авторката е успяла да проследи голям брой изяви, които, за съжаление са останали не винаги добре документирани (като снимков материал и каталози) и да подбере онези от тях, които бележат и илюстрират съществените промени в българската живопис през периода, както и да очертае нюансите и нивото на професионалната им реализация. Особено важно е и паралелното теоретично осмисляне на тези нови “провокации” в художествения живот от края на ХХ в. и началото на ХХІ в. – напр. обърнато е внимание на формулировката “пластическо изкуство”, която измества традиционната “изобразително изкуство” и е обяснена логиката и причината за това.

В трета глава са посочени новаторските процеси след 2000 г., - концептуализацията на живописиста, при което, както подчертава авторката, *“акцентът се измества от чисто живописните проблеми и търсения към смислови и концептуални проблеми - като живописните, естетическите решения не са важни сами по себе си”*. Специално е подчертана ролята на фотографията и новата ѝ симбиоза с живописиста (принтове, живописване на компютърно морфирани изображения, използване на стопкадри от видео, кино, пърформанси и др.). Включени са и примери, посветени на новите начини на използване на средствата на дигиталната образност в живописиста, на нови смислови концепции, използващи текста като друг семантичен пласт в живописната творба и т.н.

Проследени са и навлезлите в българската живопис още от края на 80-те год на XX в., но количествено преобладаващи в края на XX и началото на XXI в. т. нар. нетрадиционни материали, комбинирани с “класическите” живописни изразни средства – лепила, грундове, текстил, метали и други синтетични и природни продукти, които засилват ефектите на творбите и им придават неочаквани пластически и духовни измерения.

Важно място е отделено и на изявите на абстрактната живопис и на “информела” след 1990 г. в българското изкуство, при което, в по-голяма степен отколкото на чисто формалните характеристики, е обърнато внимание на теоретичното осмисляне на тези реализации. В случая много коректно са подчертани и разликите със западноевропейската абстрактна живопис, както по отношение на базисните мотивации, предопределили появата ѝ, така и на визуализацията и материализацията на пластическите ѝ параметри.

В цялото изследване на Ю. Текова е спазен баланса между прецизията подбор на проблеми, автори, творби и на адекватната степен на теоретичното им и концептуално осмисляне.

Дисертационният труд е написан много задълбочено, с подчертана ерудиция и отлично познаване на материята и на текстовете на критиката, чието цитиране е изключително добросъвестно и професионално. Изводите на авторката са убедителни и показват не само нейните завидни познания, но и утвърдените възможности за собствена гледна точка и аргументация.

Всичко това ми дава основание напълно убедено да предложа на уважаваното научно жури да присъди на Юлиана Трифонова Текова научната и образователна степен “доктор”.

Рецензент:

/проф. д-р К. Коева/